

труднощами. Невміння студентів-першокурсників перебудувати способи навчальної діяльності відповідно до нових умов може викликати почуття розгубленості, невдоволення і зумовити негативне ставлення до навчання загалом. В процесі модульного навчання кожен учень залучається до активної й ефективної навчально-пізнавальної діяльності, працює з диференційованою за змістом та дозою допомоги програмою. Відбувається індивідуалізація, диференціація контролю, самоконтролю, корекції, консультування, ступеня самостійності. Важливим є той факт, що у процесі модульного навчання учень має змогу самостійно реалізуватися, а це сприяє мотивації його учіння. Дана система навчання гарантує кожному учневі освоєння стандарту освіти й просування на вищій рівень навчання.

Окрім цього, у процесі навчання за модульною технологією зазнає істотних змін підготовка вчителя до навчальних занять. Адже тепер його зусилля скеровані на організацію процесу навчання таким чином, аби створити оптимальне й комфортне навчальне середовище, у якому проходитиме ефективне управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів для досягнення спільної дидактичної мети.

Висновки... Таким чином, використовуючи модульну технологію, вчитель розширює свої можливості щодо ефективного управління навчальним процесом. Зокрема, він оптимально прогнозує результати навчання учнів, а також має можливість забезпечити технологічну наступність у подальшій навчальній діяльності школярів.

Література

1. Бондар В.І. Дидактика. – К.: Либідь, 2005. – 264 с.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 374 с.
3. Освітні технології / За ред. О.М. Пехоти. – К.: "А.С.К.", 2002. – 255 с.
4. Пащенко М. Модульні програми у навчально-виховному процесі // Рідна школа. – 2000. – № 2. – С. 74-75.
5. Рябова В.О. Порівняльна ефективність модульних технологій навчання в загальноосвітній школі: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09. / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. – К., 1999. – 18 с.
6. Сікорський П.І. Теорія і методика диференційованого навчання. – Л.: СПОЛОМ, 2000. – 421 с.
7. Третьяков П.И., Сенновский И.Б. Технология модульного обучения в школе. Практико-ориентированная монография / Под ред. П.И.Третьякова. – М.: Новая школа, 2001. – 352 с.
8. Фурман А.В. Модульно-розвивальне навчання – система педагогічних інновацій // Педагогіка і психологія. – 1995. – № 3. – С. 96-108.
9. Чошанов М.А. Гибкая технология проблемно-модульного обучения: Методологическое пособие. – М.: Народное образование, 1996. – 160 с.
10. Юцявичене П.А. Теория и практика модульного обучения. – Каунас: Швиеса, 1989. – 272 с.

Анотація

У статті розглядається проблема застосування модульної технології у загальноосвітніх навчальних закладах. Автор розкриває можливості даної технології як ефективного засобу управління навчальним процесом.

Аннотация

В статье рассматривается проблема применения модульной технологии в общеобразовательных учебных заведениях. Автор раскрывает возможности данной технологии как эффективного средства управления учебным процессом.

Подано до редакції 06.04.2009.

© 2009

Волощук А.М.

ПРОФІЛАКТИКА АСОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЗОНИ РАДІОЛОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Постановка проблеми у загальному вигляді... Поведінка людини є зовнішнім вираженням її внутрішнього світу, всієї системи її життєвих цінностей, ідеалів, установок. Причому знання людиною визначених норм і правил недостатньо для регуляції її поведінки, якщо вони не засвоєні нею свідомо і не прийняті як власні переконання. Одиницями поведінки є вчинки, в яких формуються і в той же час виражаються позиція особистості, її моральні переконання.

В сучасному розумінні розвиток людини в суспільстві (соціалізація) є стихійним (його результати залежать від соціально-економічних і соціально-культурних умов в суспільстві), відносно спрямованим (держава проводить економічну, законодавчу та соціальну політику), відносно соціально контрольованим (суспільство і держава створюють умови для розвитку людини), самозмінюваним людиною (більш чи менш свідомо) в просоціальному, антисоціальному чи асоціальному напрямках.

Суть асоціальної поведінки полягає в неприйнятті особою цінностей та норм суспільства, ігноруванні суспільних вимог. При цьому особистість не атакує вимоги суспільства, не є до них ворожою, а лише байдужою, ізольованою, такою, що уникає суспільних обов'язків [10, с. 34].

Поглиблення кризового стану в усіх сферах життя сучасного українського суспільства спричинило непевність більшої частини населення щодо перспектив свого життя, розгубленість, втрату ідеалів, неоптимістичне сприйняття життя, відчуження від суспільства. Домінуючими почуттями стали тривога, агресія, соціальна пасивність, страх.

Така ситуація негативно впливає насамперед на психологічний стан дітей, зокрема, старшокласників.

Своєрідне становище старшокласника в суспільстві (вже не дитина, але ще не дорослий) породжує багато труднощів, з якими доводиться стикатися при вихованні дітей цього віку як в сім'ї, так і в школі та позашкільних закладах.

У ранньому юнацькому віці дитина все частіше задумується над своїми можливостями, особливостями, достоїнствами і недоліками, над характером своїх взаємовідносин з товаришами і дорослими.

На жаль, одне з найбільш сильних бажань підлітка – “стати дорослим”, що в його розумінні означає бути самостійним, пригночується неможливістю реалізувати себе внаслідок несприятливих соціально-економічних, політичних та інших умов в країні, неприйняттям його суспільством як особистості тощо. Це негативно позначається на психіці молодого покоління і може бути причиною виникнення відхилень у поведінці.

Ще більш кризовою є ситуація відносно старшокласників, що проживають в зоні радіологічного контролю. Відбувається поступове погіршення здоров'я постраждалих. Продовжується і зараз соціально-психологічний стрес, який виник у населення в перші роки після катастрофи. Зберігається підвищена занепокоєність можливою дією радіації, невдоволення станом соціального та медичного захисту. Як і раніше, відчувається недовіра населення до офіційної інформації, особливо відомостей щодо здоров'я.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Вчені давно цікавилися тим, що зумовлює поведінкові відхилення у дітей і що можна зробити, щоб попередити виникнення цих відхилень (грецькі філософи Демокрит, Платон, Аристотель, римський педагог М.Квінтіліан, мислитель-гуманіст М.Монтень, чеський педагог Я.А.Коменський, вітчизняні педагоги-класики П.П.Блонський, Ф.Ф.Брюховецький, Л.С.Виготський, М.О.Добролюбов, В.П.Кашченко, Г.М.Кубраков, А.С.Макаренко, М.Монтессорі, О.М.Острогорський, Й.Г.Песталоцці, Д.І.Писарев, М.І.Пирогов, К.Д.Ушинський, І.О.Соколянський, В.М.Сорока-Росинський, В.О.Сухомлинський та ін.).

Проблема профілактики асоціальної поведінки досліджувалась в різних аспектах: медичні аспекти впливу радіації на організм дитини (О.І.Бомко, О.В.Зеленський, О.В.Кучер, І.Ф.Ліхтарьов, І.П.Лось, Ю.І.Москальов, Т.К.Набухотний, В.М.Пономаренко, А.Ю.Романенко), інтегральна оцінка соціально – економічного та демографічного стану зони радіологічного контролю (Н.Ф.Дубова, С.С.Карташова, А.Б.Савченко, М.І.Омельянець, В.Б.Євтух), соціально-психологічний вплив Чорнобильської катастрофи на дітей та підлітків (Н.П.Барановська, В.Г.Бар'яхтар, В.П.Биков, М.І.Боришевський, Є.І.Головаха, В.О.Моляко, П.В.Симонов, О.Д.Хомська, В.Г.Чужикова, В.О.Шатенко, С.І.Яковенко), психолого-педагогічна та правова профілактика асоціальної поведінки неповнолітніх (В.Г.Бажено, М.В.Володько, В.В.Головченко, М.Б.Євтух, Ю.Л.Заросинський, Л.М.Зюбін, А.Е.Личко, О.І.Кочетов, Ф.С.Махов, Г.М.Міньковський, І.О.Невський, В.П.Пастухов, Є.І.Петухов, О.І.Пилипенко, В.О.Татенко, М.М.Фіцула, С.В.Черненко та ін.), різні аспекти соціалізації та соціальності неповнолітніх (Л.Кольченко, В.М.Красновського, О.Пахомова, А.Аніщенко, К.Потопа, Ю.Долинний, І.Курлішук, Ю.Клочан, Г.Бондарева, О.Львовичкіна, Ю.Філіпов, Н.С.Шабаєва, Ю.М.Жданович, Н.П.Ковальчук, В.В.Нечитайло, В.В.Афанасєв), системний підхід до проблем виховної роботи (М.А.Алемаскін, М.Б.Бехеров, М.І.Болдирев, А.В.Караковський, М.С.Коган, Б.С.Кобзар, О.П.Кондратюк, М.Ю.Красовицький, І.С.Мар'єнко, Н.Г.Ничкало та ін.), дослідження методів виховання особистості (Д.М.Джоло, І.Д.Зверєва, І.П.Іванов, І.С.Кон та ін.).

Аналіз педагогічної та психологічної літератури свідчить, що спеціальні наукові дослідження з проблеми профілактики асоціальної поведінки старшокласників зони радіологічного контролю відсутні.

Формулювання цілей статті... Метою даної статті є визначення чинників, які викликають асоціальну поведінку старшокласників зони радіологічного контролю. Завданнями даної роботи є:

1. Розкрити сутність асоціальної поведінки.
2. Проаналізувати наукову літературу з питань асоціальної поведінки старшокласників зони радіологічного контролю.
3. Вивчити вікові особливості учнів старших класів загальноосвітніх шкіл.
4. Дослідити вплив наслідків Чорнобильської катастрофи та соціально-економічних умов в Україні на старших підлітків зони радіологічного контролю.

Виклад основного матеріалу дослідження... Термін “поведінка” широко використовується для означення виду та рівня активності людини поряд із такими її проявами, як діяльність, споглядання, пізнання, спілкування.

Поведінка – реакція організму на внутрішні та зовнішні подразники.

Сучасне розуміння поведінки виходить далеко за межі розуміння поведінки як сукупності реакцій на зовнішній подразник. Так, у психологічному словнику поведінка визначається як властива живим організмам

взаємодія з навколишнім середовищем, опосередкована їхньою внутрішньою та зовнішньою активністю. Або “це система взаємопов’язаних реакцій і дій людини й тварин у взаємодії з навколишнім середовищем”.

Можна розглянути таку класифікацію поведінки:

Девіантна поведінка – відхилення від загальноприйнятих норм. У широкому смислі тлумачиться як будь-які вчинки, дії, що не відповідають неписаним чи писаним нормам суспільства.

Поведінка соціальна – зовнішній вияв діяльності індивіда, в якій виявляється його позиція, очікування та орієнтація.

Поведінка асоціальна – неприйняття особою цінностей та норм суспільства, ігнорування соціальних вимог. При цьому особистість не атакує вимоги суспільства, не є до них ворожою, а лише байдужою, ізольованою, такою, що уникає суспільних обов’язків.

Делінквентна поведінка – явище, викликане наявністю системи цінностей та норм, що відрізняються від домінуючих у суспільстві, за якого делінквент визначає свою поведінку як адекватну.

Поведінка антисоціальна – виникає, коли особа протиставляє себе всьому і всім – моралі, закону, людям. Такій особистості, як правило, вистачає власної концепції існування; для заспокоєння своїх інтересів вона не зупиняється перед нормами та цінностями суспільства, не є вразливою до життєвих ситуацій та долі інших людей.

Просоціальна поведінка – позитивна, конструктивна, соціально корисна поведінка; протилежність антисоціальній поведінці.

Поведінка дисоціальна – ситуація, коли особа внутрішньо не приймає моральних засад суспільства; одночасно вона шукає підтримки у таких само осіб. Така особа пов’язує себе з людьми, а не з ідеалами, що представляють цих людей (молодіжні кримінальні угруповання, гангстерські групи, деякі релігійно-сектантські групи).

Аутоагресивна поведінка – поведінка особи, спрямована на самопошкодження, саморуйнівність. Види аутоагресивної поведінки: суїцидальна, адиктивна. Також використовують термін “аутодеструктивна поведінка”.

Поведінка деструктивна – поведінка, за якої виявляється антагонізм особи до норм, що регулюють співжиття людей у суспільстві загалом, та протиставлення себе цим нормам.

Асоціальна особистість – протисуспільна особистість, яка порушує права та інтереси суспільства.

Антисоціальна особистість – особистість, дії якої спрямовані проти суспільства, існуючих суспільних відносин.

Важковиховувані діти – діти, які в силу тих чи інших причин (соціально-економічних, психолого-педагогічних, медико-біологічних) важко піддаються виховним впливам. Потребують особливої уваги, гуманності, справедливості, доброзичливості, терпіння, педагогічного такту, індивідуального підходу.

Асоціальна людина (від грец. – “заперечення” і лат. – “суспільний”) – в буквальному розумінні “не соціальна людина”, тобто людина пасивна по відношенню до суспільства, внутрішньо байдужа до соціального оточення. Її не цікавлять суспільні зміни. На протигагу зовнішнім цінностям, вона, як правило, вибудовує свій внутрішній світ, який дозволяє їй почувати себе більш-менш комфортно до тих пір, поки є можливість уникати зіткнень із зовнішнім впливом.

21 рік поспіль громадяни України живуть в умовах екологічного лиха, яке спіткало країну внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, що сталась 26 квітня 1986 року в результаті вибуху ядерного реактора № 4. За масштабами радіоактивного забруднення та кількістю опроміненого населення цю аварію класифіковано як найбільшу у світі за всю історію людства ядерну екологічну катастрофу. В Україні внаслідок катастрофи радіоізотопами цезію з щільністю випадань 37 кБк/м² і більше забруднено понад 53,4 тис. км² земель, що складає майже 5% усієї країни. Радіоактивне забруднення понад указаний рівень утворилося на територіях 12 областей, де мешкає до 20 мільйонів чоловік. До радіоактивно забруднених віднесено 2293 населені пункти. Аварійному опроміненню піддалося багато мільйонів людей. Більше 2,5 млн. з них мешкають на радіоактивно забрудненій території і упродовж усіх років після катастрофи піддаються хронічному опроміненню малими дозами радіації [8, с. 7].

Уже в перші роки після вибуху реактора були відзначені зміни багатьох медико-демографічних показників здоров’я населення, яке зазначало опромінення. Найбільш сталі з них – зменшення чисельності населення, різноманітних змін в статевому й віковому складі населення, народжуваності населення, смертності немовлят, смертності населення. Усі вони в певній мірі могли бути пов’язані з дією як гострого опромінення щитовидної залози та всього тіла людей у 1986 р., так і різноманітних економічних, соціальних та психологічних чинників, які утворилися внаслідок ЧК та соціально-економічної кризи в країні після 1991 р. [6, с. 33].

По унікальності структури: просторової, часової, професійно-вікової, а також комбінації зовнішнього і внутрішнього опромінення, вона не має аналогів за всю історію людства. За минулі роки у більшості населення радіоактивної території вже реалізовано від 60 до 80% дози, очікуваної за все життя. Упродовж наступних 15-20 років на цих територіях основним дозоутворюючим радіонуклідом ще буде цезій – 137, який формуватиме до

90% сумарної дози додаткового опромінення. При цьому дози внутрішнього опромінення за рахунок споживання забруднених продуктів харчування місцевого виробництва складуть у середньому 40-60% "чорнобильських" сумарних доз, а у критичних зонах – до 95%. Наголошувалось на можливості приросту захворювань раку дітей і підлітків. Виявлено стабільні зміни хромосом соматичних клітин у дітей. Вказувалося також на інші типи медичних наслідків. Вони переважно представлені нейропсихіатричними й серцево-судинними захворюваннями.

Після ядерної катастрофи на ЧАЕС ЮНЕСКО значно збільшила свою активність щодо екологічної освіти та виховання населення. Інтенсивно розвивається медична екологія, предметом якої є вплив шкідливих чинників, зокрема опромінення, на соматичне та психічне здоров'я населення.

В постчорнобильській ситуації серед найбільш постраждалих – старшокласники внаслідок їх особливої чутливості до впливу радіації, високої залежності від інших людей та держави загалом.

Значно погіршились умови для повноцінного розвитку старшокласників, що проживають у зоні радіологічного контролю.

Вищевказані обставини сприяють розвитку асоціальної поведінки у представників цієї категорії населення зони.

Розв'язання проблеми профілактики асоціальної поведінки старшокласників зони радіологічного контролю потребує ефективних наукових рішень, напруженої організаційної роботи та сприятливого ставлення суспільства до зазначеної педагогічної ідеї.

Висновки.... Якісні зміни у формуванні поведінки старшокласників зони радіологічного контролю можливо здійснити, лише враховуючи специфічні особливості даної категорії досліджуваних. Профілактика асоціальної поведінки є превенцією подальшого формування делінквентної (антисоціальної) поведінки.

Література

1. Безпалько О. Концептуальні засади соціально-педагогічної роботи з дітьми та учнівською молоддю в територіальній громаді // Соціальна педагогіка: теорія і практика. – 2007. – №1. – С. 27-34.
2. Бондарева Г. Сутність і значення педагогічної підтримки в процесі формування соціальної стійкості особистості старшокласника // Соціальна педагогіка: теорія і практика. – 2007. – № 4. – С. 22-29.
3. Довгостроковий моніторинг стану здоров'я дітей, потерпілих внаслідок аварії на ЧАЕС (10 років після аварії) / А.Ю.Романенко, О.І.Бомко, О.В.Кучер та ін. // Укр. радіол. журн. – Харків. – 1996. – №1. – С. 30-32.
4. Дозы облучения населения в результате аварии на ЧАЭС и их вклад в суммарное облучение всеми источниками ионизирующих облучений / И.Ф.Лихтарев, И.П.Лось, А.В.Зеленский и др. // Чернобыльская катастрофа. – К.: Наукова думка, 1995. – С. 391-393.
5. Дубовая Н.Ф. Воспроизводство населения на радиационно загрязненных территориях (на примере Житомирской области) // Проблемы радиац. мед. після Чорнобильської катастрофи: Матер. ювіл. наук. конф. молодих учених, присв. 10-річчю НЦРМ, (Київ, 2-4 жовтня 1996 р.) – К. – 1997. – С. 14-15.
6. Інтегральна оцінка соціально-економічного та демографічного стану радіаційно забруднених регіонів України / М.І.Омельянець, С.С.Карташова, Н.Ф.Дубова, А.Б.Савченко // Віддалені медичні наслідки Чорнобильської катастрофи: Матер. 2-ї Міжнар. конф.: (Київ, 1-6 червня 1998 р.) – К., 1998. – С. 102-103.
7. Кольченко Л. Особливості соціалізації старшокласників в умовах педагогічної системи сучасного ліцею // Соціальна педагогіка: теорія і практика. – 2007. – № 1. – С. 9-14.
8. Медико-демографічні наслідки Чорнобильської катастрофи в Україні / За ред. проф. М.І.Омельянца. – К.: Чорнобильінтерінформ, 2004. – 208 с.
9. Науково-методологічні та управлінські засади діяльності органів внутрішніх справ за умов надзвичайної ситуації (за наслідками та висновками Чорнобильської катастрофи через 15 років): Матер. наук.-практ. конф., 2001 р. / За ред. С. Яковенка. – К.: РВВ КІВС, 2001. – 204 с.
10. Соціальний, медичний та протирадіаційний захист постраждалих в Україні внаслідок Чорнобильської катастрофи: Збірник законодавчих актів та нормативних документів 1991-1998 / За заг. ред. В.Яценка. – К.: Чорнобильінтерінформ. 1998. – 616 с.

Анотація

У статті розглядаються теоретичні засади соціально-педагогічної проблеми профілактики асоціальної поведінки старшокласників зони радіологічного контролю.

Аннотация

В статье рассматриваются теоретические основы социально- педагогической проблемы профилактики асоциального поведения старшеклассников зоны радиологического контроля.

Подано до редакції 28.04.2009.

Рекомендовано до друку докт. пед. наук, проф. Євтухом М.Б.